

Jelen tananyag a Szegedi
Tudományegyetemen készült az Európai
Unió támogatásával. Projekt azonosító:
EFOP-3.4.3-16-2016-00014

BEVEZETÉS A LÉT ÉS IDŐ OLVASÁSÁBA

Dr. habil. Krémer Sándor

III. TÉMA: A *Lét és idő* célja, hatása. *Lét és idő* – Bevezetés. Második fejezet

A *Lét és idő* célja, hatása

A korábbi gondolatok összegzéseként elmondható, hogy Heidegger az ismeretelméleti dominanciájú filozófiák közegében kitartott az ontológia meghatározó szerepe mellett. **A *Lét és idő* alapvető célja a lét értelmére irányuló kérdés (röviden: a létkérdés) fogalmi szinten történő megválaszolása, és ennek eredménye lett volna a fundamentálonológia.** Vagyis a *Lét és idő*ben Heidegger számára minden fenomén, amelyeket fogalmakkal (lehetőleg minden egyes fenomén számára egy fogalmat adva) igyekszik leírni, és – ötvözve a korábban említett módszereket – egy egzisztenciál fenomenológiai, hermenutikai ontológiát, azaz fundamentálonológiát akar teremteni. Heidegger mindezt az egyes ember szemszögéből teszi, azaz először egy egzisztenciális analitikát akar létrehozni, ahol az eredmény az, hogy a Dasein (jelenvolólét) létének (Gond: Sorge) értelme (alapja) az időbeliség mint a legeredendőbb egzisztenciálonológiai idő. Ezt követően pedig, ahogy a Bevezetés 5. §-ban olvashatjuk, az időbeliségből akarja explicálni, kifejteni a temporalitást mint a lét idejét. A temporalitást szánta Heidegger azon jelentéshorizontnak, amelyen belül a létkérdés egyáltalán megválaszolható. Bár Heidegger tudta, hová akar eljutni (ezt Gadamer árulja el az *Igazság és módszer* Heidegger fejezetében), később úgy ítélte meg, hogy az időbeliség és a temporalitás közötti ugrás nem hajtható végre fenomenológiai és logikai hibák elkövetése nélkül. Ez, a hosszú évek alatt (1929-1933) megszületett belátás vezetett Heidegger ún. „Fordulatához” („Kehre”).

Még tágabb összefüggésbe helyezve a *Lét és időt*, azt mondhatjuk, hogy az ismeretelméleti dominanciájú filozófiák uralmát Heidegger a „létfelejtés” korának nevezi, és szerinte elsősorban azt kell kideríteni, hogy az ontológia történetének alakulása miként vezetett ide. Ezért van szükség a destrukcióra, ami nem más, mint az ontológia történetének áttekinthetővé tétele, a megkövült tradíció fellazítása és az általa előidézett elfedések megszüntetése révén (vö. LI 114-115). Azaz, a fiatal Heidegger tervei szerint, **mindenekelőtt a létkérdést kell végre helyesen feltenni, ezt követheti a destrukció elvégzése, majd pedig a fundamentálonológia megalkotása.**

Mindezen megfontolások alapján azt mondhatjuk, hogy a *Lét és idő*t nem csupán a Heidegger, hanem az egész 20. század legjelentősebb filozófiai művének tekinthetjük. A *Lét és idő* megírását, Heidegger saját bevallása szerint, a husserli *Logikai Vizsgálódások* olvasása tette lehetővé, és a művet neki is dedikálta: „EDMUND HUSSERL in Verehrung und Freundschaft zugeeignet” (Heidegger 1993; „EDMUND HUSSERLNEK tisztelettel és barátsággal”). Bár Heidegger nem fejezte be a fundamentálistológiát (csak az egzisztenciális analitikát), megjelenése után a kontinentális filozófusok többsége szinte rögtön, eredeti és alapvető műnek tartotta. A mű viták keresztüzébe került ugyan, de a 20. századi filozófia több irányzatára (egzisztencializmus, hermeneutika, dekonstrukció) gyakorolt alapvető hatását senki nem kérdőjelezi meg.

Lét és idő – Bevezetés. Második fejezet

Az előzőekben említett szellemi hatások és módszerek már a *Lét és idő* Bevezetésében is tetten érhetők, de ezek elemzése már a videoleckékben történik. Azok jobb megértése érdekében itt is megadom a **Bevezetés címét**, és a II. illetve a III. témához tartozó paragrafusok címeit, hiszen Heidegger már e címeket is alapos gonddal alkotta meg.

„A LÉT ÉRTELMÉRE IRÁNYULÓ KÉRDÉS FELVETÉSE

Első fejezet: A létkérdés szükségessége, struktúrája és elsőbbsége

- 1.§. A létre irányuló kérdés kifejezett megisméltésének szükségessége
- 2.§. A létre irányuló kérdés formális struktúrája
- 3.§. A lét kérdésének ontológiai elsőbbsége
- 4.§. A lét kérdésének ontikus elsőbbsége

Második fejezet: A létre irányuló kérdés kidolgozásának kettős feladata. A vizsgálat módszere és vázlata

- 5.§. A jelenvalólet ontológiai analitikája mint a horizont hozzáférhetővé tétele az általában vett lét értelmének interpretációja számára
- 6.§. Az ontológiatörténet destrukciójának feladata
- 7.§. A vizsgálat fenomenológiai módszere
 - A) A fenomén fogalma
 - B) A logosz fogalma
 - C) A fenomenológia előzetes fogalma
- 8.§. Az értekezés felosztása” (LI 749. o.)

További olvasmányok:

- Heidegger, Martin: *Sein und Zeit*. 17. kiadás. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1993.
- Vajda Mihály: *A posztmodern Heidegger*. Budapest, T-Twins Kiadó-Lukács Archívum-Századvég Kiadó, 1993.
- Biemel, Walter: *Heidegger*. Reinbek bei Hamburg, Rowohlt Taschenbuch Verlag, 1973.
- Safranski, R.: *Egy némethoni mester. Heidegger és kora*. Budapest, Európa Kiadó, 2000.
- Krémer Sándor: „Egzisztenciális analitika és a fundamentális ontológia viszonya a *Lét és idő*ben.” In: Fehér M. István, Lengyel Zsuzsanna Mariann, Nyíró Miklós, Olay Csaba (szerk.): *„Szót érteni egymással” Hermeneutika, tudományok, dialógus*. Budapest, L'Harmattan Kiadó – MTA-ELTE Hermeneutika Kutatócsoport, 20013.

Ellenőrző kérdések:

1. Hogyan érti Heidegger a Bevezetés 7. §. C. pontjában a filozófiát?
2. Mit jelent Heidegger azon kijelentése a 7. §-ban, hogy a „valóságnál magasabban helyezkedik el a *lehetőség*”?